TANULMÁNY

A közvetlen támogatások új rendszere Magyarországon 2014–2020 között: kötelező elemek és a döntéshozók mozgástere

Potori Norbert – Kovács Máté – Vásáry Viktória

Kulcsszavak: KAP 2014–2020, közvetlen támogatások, Magyarország.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A tanulmány célja, hogy az olvasót eligazítsa a Közös Agrárpolitika új közvetlen támogatási rendszerében, amely véleményünk szerint a tagállamok számára – a sokat hangoztatott egyszerűsítéssel szemben – minden korábbinál bonyolultabb ország- és régióspecifikus támogatási rendszerek kialakítását teszi lehetővé. Az átláthatóság érdekében összefoglaltuk az új rendszer alkalmazásához szükséges fontosabb döntési lehetőségeket. Ezek közül nagy jelentősége lehet a kiegészítő átalánytámogatással kapcsolatos döntéseknek, amennyiben Magyarország nem vezeti be a közvetlen kifizetések korlátozását (capping). Az új rendszer a magyar agrárpolitika törekvéseihez megfelelő eszközöket kínál. Számításaink szerint a kisgazdaságok egyszerűsített támogatását a közvetlen támogatásra jogosultak 55-60 százaléka preferálná. Az érintett gazdálkodói kör 70-80 millió euróval (gazdaságonként átlagosan 720-755 euróval) több támogatáshoz juthat, mint az egyéb közvetlen támogatások igénylése esetén. Magyarország, a kiegészítő átalánytámogatás nagyságának függvényében, az összes 1. pilléres forrás 27-48 százalékát fordíthatná az alap-, illetve a SAPS-támogatásra. A 2020-ig terjedő időszakban hektáronként 70-130 euró alap-, illetve SAPS-támogatással lehet számolni. A közvetlen támogatások 15 százalékának termeléshez kapcsolása nem csak az állattartás jelenleg termeléshez kapcsolt támogatásainak kiváltására, de más ágazatok (pl. kertészet) támogatottságának növelésére is lehetőséget ad.

BEVEZETÉS

A Közös Agrárpolitika (KAP) jövőjéről 2013. június 26-án született meg a régen várt politikai alku. (A KAP működését és jelenlegi reformfolyamatának korábbi szakaszait részletesen tárgyalja például *Baksa, 2013; Baksa – Vásáry, 2013; Jámbor, 2012; Potori, 2012*). Cikkünkben a közvetlen támogatások új rendszerének fontosabb elemeit vesszük sorra röviden, és bemutatjuk a döntéshozók mozgásterét az egyes jogcímek bevezetésében – mindezt kizárólag magyarországi aspektusból. A vizsgálódást nehezítette, hogy a megállapodásról egységes jogi szöveg nem állt rendelkezésre (ennek publikálása az Európai Bizottság részéről leghamarabb 2013 novemberében várható), ezért több forrásból (*Agra Facts; Council of the European Union, 2013a, 2013b, 2013c*) merítettünk. Hangsúlyoznunk kell továbbá, hogy olyan fontos kérdésekben, mint az 1. pilléres források tagországok közötti átcsoportosítása vagy a tagországok 1. és 2. pilléres forrásainak modulálása (ld.

Popp et al., 2012) még nem született döntés. Ezekről 2013 szeptemberében kezdődik újabb egyeztetés az Európai Bizottság, a Tanács és a Parlament között.

Június végén sikerült megállapodni az Európai Unió 2014–2020 közötti költségvetéséről is. Az Európai Unió Tanácsa által februárban elfogadott keretösszeg és a fejezetenkénti allokáció (ld. *European Council, 2013*) nem változott. Az új hétéves költségvetési időszakban a mintegy 960 milliárd euró kötelezettségvállalási előirányzatból (a bruttó nemzeti jövedelem, vagyis a GNI 1,0 százaléka) 39 százalék jut a 2. költségvetési fejezetre, azaz a fenntartható fejlődés finanszírozására. Ezen felül az 1. költségvetési fejezetben az Európai Szociális Alapból a leginkább rászorulóknak juttatott 1,5 milliárd euró élelmiszersegély, a 3. költségvetési fejezetből az élelmiszer-biztonság erősítésére kifizethető 1,7 milliárd euró, továbbá a 2014–2020 közötti költségvetési kereten kívüli Európai Globalizációs Alapból a nemzetközi kereskedelmi megállapodások hatásainak mérséklésére elkülönített támogatás, valamint az élelmezésbiztonsághoz és a fenntartható mezőgazdasághoz kapcsolódó kutatások és fejlesztések támogatása jelentenek többletforrást a mezőgazdaság számára.

A forrásokból közel 278 milliárd eurót a közvetlen támogatásokra és a piaci intézkedésekre (1. pillér), és mintegy 85 milliárd eurót a vidékfejlesztési intézkedésekre (2. pillér) lehet fordítani. A piaci beavatkozásokra szánt sürgősségi tartalék, amely az Európai Bizottság 2011. évi javaslatában még a 2. fejezeten kívüli tételként szerepelt, bekerült az 1. pillérbe. Amennyiben az évi 400 millió euró (2011. évi árakon) sürgősségi tartalék nem kerül felhasználásra, a következő évben közvetlen támogatásként visszakerül a gazdálkodókhoz. Az 1. pillér forrásai, 2011. évi árakon számolva, 2020-ig kereken 13 százalékkal, a 2. pillér forrásai pedig közel 18 százalékkal csökkennek a 2013. évihez képest (1. táblázat).

Magyarország a 2014–2020 közötti időszakban összesen 10,97 milliárd euró (2011. évi árakon) uniós forrást költhet a mezőgazdaság támogatására. Ebből a közvetlen támogatások 7,90 milliárd eurót, a vidékfejlesztési kifizetések 3,07 milliárd eurót tesznek ki. Magyarország tehát az EU közvetlen támogatási forrásainak 3,0 százalékát (2013-ban 2,9 százalékát), míg 2. pilléres forrásainak 3,7 százalékát (2013-ban 4,0 százalékát) használhatja fel. Összehasonlításként: az *Eurostat* adatai alapján a magyar mezőgazdaság részesedése az EU-27 mezőgazdaságának kibocsátásából mindössze 2 százalék körüli.

MÓDSZER

A közvetlen támogatások jövőbeli arányaira és kihasználására vonatkozó számításainknál két adatbázisra támaszkodtunk. A gazdaság- és támogatásszerkezet meghatározásához a *Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal* (MVH) 2008–2011 közötti

1. táblázat

A Közös Agrárpolitika kiadásai (2013–2020)

(M. e.: millió euró 2011. évi árakon)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2014–2020 összesen
2. fejezet	59 633	55 883	55 060	54 261	53 448	52 466	51 503	50 558	373 179
1. pillér	43 180	41 585	40 989	40 421	39 837	39 079	38 335	37 605	277 851
Közvetlen támogatás		39 681	39 112	38 570	38 013	37 289	36 579	35 883	265 127
2. pillér	13 890	12 865	12 613	12 366	12 124	11 887	11 654	11 426	84 936

Forrás: European Parliament, 2013

közvetlen támogatási adatbázisát használtuk. Az elemzésekhez szükséges költség- és volumenbecsléseknél, valamint az Agrárgazdasági Kutató Intézet által működtetett tesztüzemi rendszer (FADN) futóátlagai és 2011. évi adatbázisa (ld. *Keszthelyi – Pesti, 2012*) segítségével extrapoláltunk az MVH adatbázisából szűrt mintára.

A KÖZVETLEN TÁMOGATÁSOK ÚJ RENDSZERE

Magyarország dönthet, hogy teljesen áttér-e az új támogatási rendszerre, és ha igen, mikortól vezeti be az ún. alaptámogatást (*basic payment*, ld. később): már 2015-ben vagy legkésőbb 2018-tól. Az alaptámogatáson kívül minden egyéb közvetlen támogatási jogcím és szabályozási elem 2015-től hatályos, tehát az egységes területalapú támogatási rendszer (SAPS) esetleges további alkalmazásakor is. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a SAPS tetszőleges ideig helyettesítheti az alaptámogatást.

Aktív gazdálkodó

Az új támogatási rendszer tárgyalását az ún. aktív gazdálkodó fogalmával indokolt kezdeni. Aktív gazdálkodó lehet természetes vagy jogi személy, illetve ezek csoportja. Az aktív gazdálkodónak alapvetően természetes módon legeltetésre vagy növénytermelésre alkalmas állapotban tartott (saját vagy bérelt) mezőgazdasági területtel kell rendelkeznie, amelyen elvégzi a tagállam által meghatározott alaptevékenységeket. Az aktív gazdálkodók beazonosítását egy kötelezően alkalmazandó negatív (kizáró) lista segíti, amelyen fel vannak tüntetve többek között a repülőterek, a vasutak, a vízi utak, az ipari parkok, a sportlétesítmények stb. Az aktív gazdálkodók köréből nem zárható ki az a természetes vagy jogi személy, illetve ezek csoportja, aki, illetve amely bizonyítani tudja, hogy az utolsó pénzügyi évben a nem-mezőgazdasági tevékenységéből származó összes bevételének legalább 5 százalékával egyenlő közvetlen támogatásban részesült, és/vagy mezőgazdasági tevékenysége nem jelentéktelen, és/vagy eszközállománya mezőgazdasági tevékenység elvégzését szolgálja.

Alaptámogatás

Az új támogatási rendszer alapeleme az ún. alaptámogatás. Ennek keretösszege minden tagországban, így Magyarországon is annak függvénye, hogy a szabadon választható közvetlen támogatási jogcímek közül melyeket vezetik be, továbbá hogy a kötelező és a szabadon választható jogcímek finanszírozására, valamint az ún. nemzeti tartalékra (ld. később) a források mekkora hányadát különítik el. Az alaptámogatás termeléstől függetlenített, területalapú támogatás, amelyet a rendszer alkalmazásának első évében kreált és kiosztott alaptámogatási jogosultságok „aktiválásával" lehet majd lehívni. E jogosultságok száma a 2015-ben bejelentett, támogatásra jogosult földterület nagyságának függvénye, megegyezik a kisgazdaságok egyszerűsített támogatását (ld. később) igénylők földterületével csökkentett hektárok számával. Az alaptámogatási jogosultságok forgalomképesek lesznek, létrehozásuk évében a földhasználók tulajdonába kerülnek. Egy alaptámogatási jogosultság egy hektár támogatásra jogosult földterülettel aktiválható.

Magyarországon alaptámogatási jogosultságot kaphat minden aktív gazdálkodó, aki 2013-ban SAPS-támogatásban részesült, illetve ha SAPS-támogatást nem igényelt, kizárólag olyan földterülettel rendelkezett 2013-ban, amely 2003. június 30-án nem minősült jó mezőgazdasági állapotban tartottnak. Alaptámogatásra jogosult minden földterület, amelyen elsősorban mezőgazdasági tevékenységet folytatnak, illetve amely 2008-ban még támogatásra jogosult volt, de azon bizonyos környezetvédelmi okokból kifolyólag mezőgazdasági tevékenységet már nem folytatnak, ezért a jogosultság a jelenleg hatályos jogszabályok szerint megszűnt.

Az alaptámogatás, akárcsak a SAPS-támogatás feltétele a kölcsönös megfeleltetés rendelkezéseinek betartása. Ezek a korábbinál egyszerűbbek és ésszerűbbek lesznek: a jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények száma öttel (13-ra), míg a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot előírásainak száma héttel (nyolcra) csökken. A döntés értelmében a vízkeretirányelv (2000/60/EK) és a növényvédő szerek fenntartható használata irányelvének (1107/2009/EK) hatályba lépésével az ezekben rögzített szabályok – a korábbi javaslatokkal ellentétben – mégsem jelennek meg a kölcsönös megfeleltetés rendelkezései között.

Egy igénylő, ha nem a kisgazdaságok egyszerűsített támogatásában részesül, csak akkor jogosult egyéb közvetlen támogatásra, ha jogosult az alaptámogatásra, illetve a SAPS-támogatásra.

Kiegészítő átalánytámogatás

Magyarország 2015-től az alaptámogatáson (vagy esetlegesen még a SAPS-támogatáson) felül 1. pilléres forrásainak legfeljebb 30 százalékáig (kb. 380 millió euró) kiegészítő átalánytámogatást (*redistributive payment*) nyújthat minden igénylőnek, kivéve azokat, akik a kisgazdaságok egyszerűsített támogatásában részesülnek. E támogatás fajlagos összege az 1. pilléres források egy hektárra vetített országos átlagának legfeljebb 65 százaléka (kb. 165 euró) lehet, és legfeljebb 30 hektárra adható.

Zöld komponens

Magyarországnak az 1. pilléres források 30 százalékát (kb. 380 millió euró) az éghajlati és környezeti szempontból előnyös mezőgazdasági gyakorlat ösztönzésére kell elkülönítenie 2015-től. Az e keretből hektáronként fizetett direkt szubvenciót (*greening payment* vagy *green component*, vagyis zöld komponens), amely kiegészíti az alaptámogatást (vagy esetlegesen még a SAPS támogatást), az alábbi feltételekhez kell kötni:

1. Szántóföldi növénytermelés diverzifikálása:

• ha egy gazdaság szántóterülete meghaladja a 10 hektárt, de nem lépi túl a 30 hektárt, azon legalább két különböző növényt kell termelni, amelyek egyenként a terület legfeljebb 75 százalékát foglalhatják el;

• 30 hektárnál nagyobb szántóterületen legalább három különböző növényt kell termelni úgy, hogy a fő növénykultúra területi részaránya nem haladhatja meg a szántó 75 százalékát, illetve két növénykultúra együttesen kisebb területet foglal el, mint a szántó 95 százaléka (e korlátozások értelemszerűen csak akkor lépnek életbe, amikor az igénylő a szántóterületen termelő tevékenységet folytat).

2. Állandó gyep- és legelőterületek megőrzése:

• a 2015-ben bejelentett állandó gyep- és legelőterületeket meg kell őrizni, azok tagországi, regionális vagy szubregionális szinten, illetve ha az agrártárca úgy dönt, a gazdaságok szintjén e bázisévhez képest legfeljebb 5 százalékkal csökkenhetnek.

3. Ökológiai célterület kialakítása:

• a 15 hektárnál nagyobb, alaptámogatásra jogosult szántóterület legalább 5 százalékát, majd 2017-től– amennyiben ennek szükségességét egy az Európai Bizottság által készített hatástanulmány alátámasztja – legalább 7 százalékát ökológiai célokra kell hasznosítani;

• az ökológiai célterület kialakítása legfeljebb 50 százalékig regionális szinten is teljesíthető;

• ökológiai célterületnek minősülnek a teraszok, a védőzónák, a nitrogénmegkötő növényekkel borított területek, az erdősített, illetve a rövid vágásfordulójú sarjerdővel telepített területek;

• ezen túlmenően az agrártárca jogszabályban rögzített lista alapján dönthet az ökológiai célterületen termeszthető növényekről.

A fentieket nem kell teljesíteniük azon gazdaságoknak, amelyek támogatásra jogosult földterületének több mint 75 százaléka vizes élőhely, állandó gyep- vagy legelőterület, hüvelyes növényekkel borított, illetve ezek valamilyen kombinációja, és a maradék nem haladja meg a 30 hektárt. A zöld komponens kritériumainak be nem tartását az illetékes hatóság fokozatosan szankcionálja: a jogcím bevezetésének első két évében még nem róhat ki büntetést, a gazdálkodó csupán a zöld komponenst veszíti el, 2017-ben viszont ezen felül az egyéb kifizetésekből a zöld komponens 20 százalékával, míg 2018-tól 25 százalékával egyenlő támogatási összeget is elvonnak.

Eldöntendő, hogy a zöld komponenst a közvetlen támogatások egy hektárra vetített, országos átlagának 30 százalékaként vagy egy-egy gazdaság közvetlen támogatásainak 30 százalékaként fizetik ki. Az előbbi esetben e szubvenció zöld komponens összege Magyarországon becsléseink szerint évi 77 euró körül alakul hektáronként, ami persze attól is függ, hogy 2015-ben mekkora lesz a támogatásra jogosult földterület.

A szántóföldi növénytermelés diverzifikálásával kapcsolatban említésre érdemes, hogy 10 hektárnál nagyobb, de 30 hektárnál kisebb szántóterületet Magyarországon 30 ezer gazdaság művelt meg 2011-ben. Ezek közül 4,2 ezer csak egyetlen növényt (60 százalékuk kukoricát) termelt, e gazdaságok átlagterülete 15,3 hektárt tett ki. A megfelelés érdekében e körnek változtatnia kell termelési struktúráján. Az ökológiai célterület kialakításának hatásait, az elfogadott követelményrendszer rugalmassága miatt, egyelőre lehetetlen számszerűsíteni.

Az EU döntéshozói néhány agrár-környezetvédelmi intézkedést azonosnak minősítettek a fentebb felsoroltakkal. A megállapodás értelmében ezekre a 2. pillérből (vidékfejlesztés) a jövőben kisebb összegű támogatást lehet fizetni.

Természeti hátránnyal érintett területek támogatása

Bizonyos biofizikai kritériumok (lásd *Council of the European Union, 2013b,* 2. függelék) alapján az 1. pilléres források további legfeljebb 5 százalékáig külön támogatást lehet nyújtani a természeti hátránnyal érintett területeken (THÉT) gazdálkodóknak 2015-től. Ez a 2. pillérből részben ugyanezen gazdálkodói körnek fizethető szubvenció kiegészítése lehet.

Termeléshez kötött támogatások

Magyarország 2015-től 1. pilléres forrásainak legfeljebb 13 százalékáig (kb. 165 millió euró) termeléshez kötött támogatásokat nyújthat olyan mezőgazdasági tevékenységek ösztönzésére, amelyek bizonyos térségekben fontos gazdasági, környezetvédelmi vagy szociális szerepet töltenek be (ilyenek például a tejtermelés, a kecske-, a juh- és a hízómarhatartás, a durumbúza-, a rizs-, a zöldség- és a gyümölcstermelés, de nem sorolható ezek közé sem a sertés- vagy a baromfitartás, sem a dohánytermelés). E szubvenciók legfeljebb a termelés szinten tartását szolgálhatják. Magyarország 1. pilléres forrásainak további 2 százalékát (kb. 25,4 millió euró) a fehérjenövények termelésének támogatására fordíthatja. A termeléshez kötött támogatások fajlagos összegeiről egyelőre nem született döntés uniós szinten.

Fiatal gazdálkodók kiegészítő támogatása

Magyarország 1. pilléres forrásainak legfeljebb 2 százalékáig (kb. 25,4 millió euró) a fiatal gazdálkodóknak nyújt kiegészítő támogatást 2015-től. Fiatal gazdálkodónak a 40 évesnél nem idősebb, gazdaságát az e támogatás igénylését megelőző öt esztendőnél nem korábban elindító gazdálkodó minősül.

A szubvenciót, amely megfejeli az alaptámogatást és mértéke legfeljebb az 1. pilléres

források támogatásra jogosult földterületre vetített átlagának 25 százaléka lehet, továbbá egy-egy igénylő 90 hektárra veheti fel, öt évig folyósítható a kedvezményezetteknek. A jogosultság időtartama a gazdaság elindítása és a fiatal gazdálkodó támogatásának igénylése között eltelt évek számával csökken.

A rendelkezésre álló 2011. évi adatok szerint csak a kor és a birtokméret alapján elméletileg legfeljebb 25 ezer gazdálkodó igényelné e kiegészítő támogatást. Ha számolunk azzal is, hogy a már öt esztendővel ezelőtt mezőgazdasági tevékenységet folytató, 40 évesnél fiatalabb gazdálkodók nem lennének jogosultak, akkor összesen legfeljebb 7,2 ezren vennék fel a fiatal gazdálkodók támogatását 2015-ben. Ezek több mint 97 százaléka 90 hektárnál kisebb területet művelt meg, összesen 83,9 ezer hektárt, míg a maradék 25,5 ezer hektáron gazdálkodott. Utóbbiak, a 90 hektár felső határ miatt, a 25,5 ezer hektár 60 százalékára igényelhetik a szubvenciót. A fiatal gazdálkodók kiegészítő támogatásának potenciális finanszírozási igénye így az 1. pilléres források mindössze legfeljebb 0,5 százalékára (kb. 6,4 millió euró) rúgna.

Kisgazdaságok egyszerűsített támogatása

Az adminisztráció terheinek csökkentése érdekében Magyarország a kisgazdaságoknak 500-1250 euró átalánytámogatást kínálhat fel (egyszerűsített támogatás),

2. táblázat
Fontosabb döntési pontok a közvetlen támogatások új rendszerének alkalmazásában Magyarországon

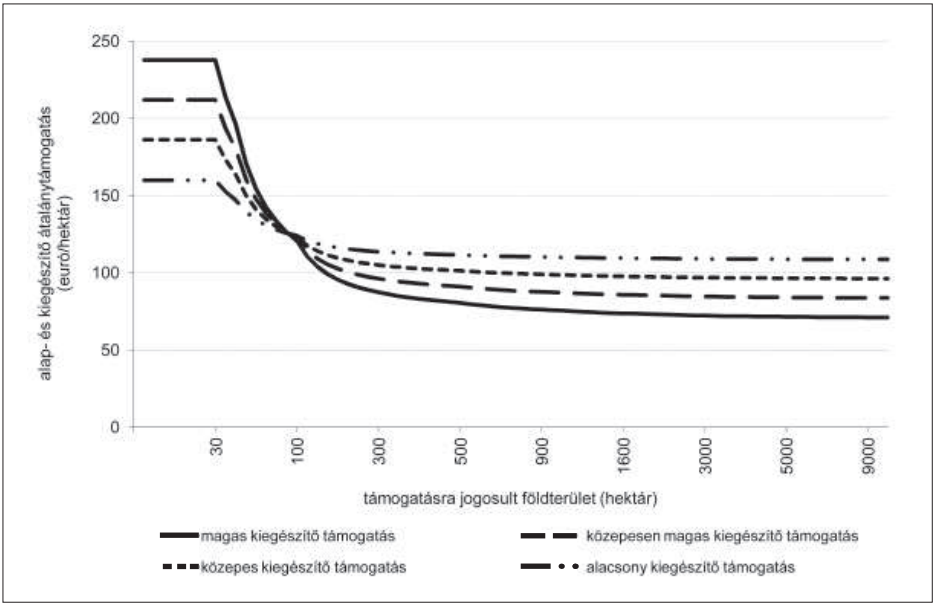
1. Alaptámogatási jogcím	• Igen ➢ Mikor?	• Nem
2. Aktív gazdálkodó	• Mezőgazdasági alaptevékenység meghatározása • Negatív lista az igénylőkről	
3. Kiegészítő átalánytámogatás	• Igen ➢ Maximális hektárszám? ➢ Fajlagos támogatási összeg?	• Nem ➢ Közvetlen kifizetések korlátozása (8)
4. Zöld komponens	• 30 százalékos támogatás országos vagy gazdálkodói szinten? • Állandó gyepterületek megőrzése országos vagy gazdálkodói szinten? • Ökológiai célterület kialakítása részben országos szinten? • Lista az ökológiai célterületen termeszthető növényekről	
5. Természeti hátránnyal érintett területek támogatása	• Igen ➢ Maximális hektárszám?	• Nem
6. Termeléshez kötött támogatások	• Igen ➢ Mely ágazatoknak? ➢ Mekkora összegben?	• Nem
7. Fiatal gazdálkodók kiegészítő támogatása	• Maximális hektárszám?	
8. Kisgazdaságok egyszerűsített támogatása	• Gazdálkodók számára kötelező vagy választható? • Fajlagos támogatási összeg? • Jelentkezés határideje?	
9. Közvetlen kifizetések korlátozása	• Igen ➢ Csökkentés mértéke? ➢ Munkabérek, adó- és járulékterhek levonása?	• Nem ➢ Kiegészítő átalánytámogatás (3)
10. Nemzeti tartalék	• Nagysága? • Támogatási jogosultságok névértékének megemelése?	

Forrás: az AKI Agrárpolitikai Kutatások Osztályán készült összeállítás

amely 2015-től kiváltja az összes közvetlen támogatást, vagyis az igénylők más direkt szubvencióra, így például az alaptámogatásra (vagy esetlegesen még a SAPS-támogatásra), a zöld komponensre és a kiegészítő átalánytámogatásra sem lesznek jogosultak. Az egyszerűsített támogatásban részesülőket nem lehet szankcionálni, ha nem tartják be a kölcsönös megfeleltetés előírásait. E támogatás egy kedvezményezettre jutó összege nem haladhatja meg az összes támogatásra jogosult igénylő gazdaságra vetített átlagos közvetlen támogatási szintjének 25 százalékát (kb. 1800 euró) vagy az összes közvetlen támogatás hektárra vetített átlagának ötszörösét. A jogcímre az 1. pilléres források legfeljebb 10 százalékát lehet felhasználni. Minden olyan gazdaság számára, amelynek összes közvetlen támogatása nem éri el a minisztérium által rögzített összeget, e jogcím kötelezővé tehető, hacsak nem kérelmezi, hogy az alaptámogatásban (vagy esetlegesen még a SAPS-támogatásban) részesüljön. Amennyiben a belépés nem kötelező, az igénylők a 2015. évi közvetlen támogatási kérelmek benyújtásának utolsó napja és a 2015. október 15. közötti időszakban, az agrártárca által kitűzött határidőig jelezhetik majd, ha az egyszerűsített támogatás mellett döntenek. Az új támogatási rendszer bevezetése után az egyszerűsített támogatást külön jogosultságok aktiválásával lehet lehívni, amelyeket azonban nem lehet átruházni, csak örökölni. Az aktiválás feltétele, hogy az igénylő használatában a jogosultságok számával megegyező számú hektár legyen. Ameddig Magyarország továbbra is a SAPS-támogatást alkalmazza, a kisgazdaságok egyszerűsített támogatásának feltétele, hogy az igénylő legalább a 2014-ben SAPS-támogatásra jogosult földterülettel azonos

1. ábra

KAP 2014–2020 közvetlen támogatások: az egy hektárra jutó alap- és kiegészítő átalánytámogatás éves összegének alakulása a gazdaságok által használt földterület függvényében Magyarországon, különböző szcenáriók esetében

Megjegyzés: az 1. pilléres források egy hektárra vetített országos átlagának 20 és 65 százalék közötti értékeivel és a gazdaságonként maximálisan támogatható 30 hektárral számoltunk.

Forrás: az AKI Agrárpolitikai Kutatások Osztályán készült számítások

nagyságú földterületen folytasson mezőgazdasági tevékenységet.

Ha az 1. pilléres források összegét elosztjuk a 2011-ben közvetlen támogatásra jogosultak számával, vagyis 176,3 ezerrel, majd vesszük a kapott összeg 25 százalékát, akkor kiderül, hogy nincs akadálya a maximális 1250 euró kifizetésének sem. Ekkora összeg a gazdaságok szignifikáns hányada számára lehet vonzó. Számításaink szerint a kisgazdaságok egyszerűsített támogatását a 2011-ben közvetlen támogatásra jogosultak 55-60 százaléka preferálná. Ezekhez a támogatásra jogosult földterület 6-7,5 százaléka, összesen 280-350 ezer hektár tartozott. E lépésnek köszönhetően az érintett gazdálkodói kör 70-80 millió euróval (gazdaságonként átlagosan 720-755 euróval) több támogatáshoz juthat, mint az egyéb közvetlen támogatások igénylése esetén.

Közvetlen kifizetések korlátozása

Ha Magyarország a kiegészítő átalánytámogatás bevezetése mellett dönt, és 1. pilléres forrásainak legalább 5 százalékát e jogcím keretében fizeti ki, előreláthatóan nem lesz kötelező a közvetlen támogatások korlátozása (*capping*). Egyébként azon gazdaságok közvetlen kifizetéseit, amelyek zöld komponens nélkül számolt összes 1. pilléres támogatása meghaladja az évi 150 ezer eurót, legalább 5 százalékkal kell csökkenteni. Ez utóbbi esetben a kormányzat dönthet úgy, hogy az igénylők az alkalmazottak után fizetett munkabéreket, valamint azok adó- és járulékterheit a közvetlen támogatásokból levonhatják, így csupán a 150 ezer euró feletti maradványösszegük csökken. Ez foglalkoztatási szempontból előnyös és közvetetten az állattenyésztési ágazatokat is preferáló megoldás. A *capping* révén felszabaduló forrásokat vidékfejlesztési intézkedésekre lehet felhasználni. A közvetlen kifizetések korlátozásának további részleteiről 2013 szeptemberében kezdődik újabb egyeztetés az Európai Bizottság, a Tanács és a Parlament között.

Nemzeti tartalék

Az új támogatási rendszer bevezetésekor az alaptámogatás keretösszegének legfeljebb 3 százalékát nemzeti tartalékként kell elkülöníteni. A nemzeti tartalék nagysága annak függvénye, hogy a döntéshozók a szabadon választható közvetlen támogatási jogcímek közül melyeket vezetik be, továbbá hogy a kötelező és a szabadon választható jogcímek finanszírozására a források mekkora hányadát különítik el. Ebből az újonnan belépőknek lehet támogatási jogosultságokat kiosztani, illetve meg lehet emelni a támogatási jogosultságok névértékét olyan térségekben, ahol ezt különleges körülmények indokolttá teszik. Igaz, erre a mozgástér nagyon szűk.

SAPS

A SAPS továbbvitele az eddig bemutatottakhoz képest annyi különbséget jelent, hogy az új támogatási rendszer bevezetéséig a közvetlen támogatásokat az igénylők nem támogatási jogosultságok aktiválásával hívják le. A SAPS-támogatás fajlagos összege az igénylők között, objektív kritériumok alapján, legfeljebb 20 százalékig differenciálható, de csak akkor, ha Magyarország legkésőbb 2018-ban bevezeti az alaptámogatást.

A fentiek összegzéseként a közvetlen támogatások új rendszerének alkalmazásához szükséges fontosabb döntési lehetőségeket a 2. táblázatban foglaltuk össze. Ezek közül nagy jelentősége lehet a kiegészítő átalánytámogatással kapcsolatos döntéseknek (1. ábra). Számításaink szerint, a kiegészítő átalánytámogatás nagyságának függvényében, Magyarország az összes 1. pilléres forrás 27-48 százalékát fordíthatná az alap-, illetve a SAPS-támogatásra, ami éves szinten 340-610 millió euró. Amennyiben a kisgazdaságok egyszerűsített támogatását a közvetlen támogatásra jogosultak 55-60 százaléka igényli, akkor hektáronként 70-130 euró körüli alap-, illetve SAPS-támogatással kalkulálhatunk.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Agra Facts: 55-13; 53-13; 49-13; 48-13; 41-13; 13-13. – (2) Baksa A. (2013): A közös agrárpolitika Magyarországon – Tények és tanulságok. Innosco Közhasznú Alapítvány (Mezőzombor) – (3) Baksa A. (szerk.) – Vásáry M. (szerk.) (2013): A Közös Agrárpolitika Magyarországon – Várható kilátások. Innosco Közhasznú Alapítvány (Mezőzombor). (4) Council of the European Union (2013a): 10730/13. sz. munkadokumentum (2013. június 18.) (http://www.consilium.europa.eu/documents?lang=en) – (5) Council of the European Union (2013b): 11546/13 sz. munkadokumentum (2013. június 25.) (http://www.consilium.europa.eu/documents?lang=en) – (6) Council of the European Union (2013c): 11372/13. sz. sajtóközlemény (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/agricult/137615.pdf) – (7) European Council (2013): Multiannual Financial Framework – Conclusions. Brussels, 8 February 2013, EUCO 37/13 (http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/13/st00/st00037.en13.pdf) – (8) European Parliament (2013): European Council Conclusions on the Multiannual Financial Framework 2014-2020 and the CAP (http://www.foropac.es/sites/default/files/documentos/Directorate_ag.pdf) – (9) Jámbor A. (2012): Magyar érdekek a közös agrárpolitika jövőjében. Gazdálkodás 56. évf. 18-25. pp. – (10) Keszthelyi Sz. – Pesti Cs. (2012): A tesztüzemi információs rendszer 2011. évi eredményei. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest – (11) Popp J. – Papp G. – Kovács M. – Potori N. (2012): KAP 2014–2020: a közvetlen támogatások javasolt új rendszerének hatásvizsgálata Magyarországon. Gazdálkodás, 56. évf. 6-17. pp. – (12) Potori N. (szerk.) (2012): Közös Agrárpolitika 2014-2020: A reformtervezetek alapján várható hatások és kihívások Magyarországon. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest